

12.03.2019

Asia/4

§ 39

Sosiaali- ja terveyslautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Sinikka Vepsän valtuustoaloitetta koskien 65 vuotta täyttävien vammaisten henkilöiden palvelujen säilyttämiseksi vammaispalvelujen piirissä

HEL 2018-011679 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti palauttaa asian uudelleen valmisteltavaksi.

Käsittely

Vammaistyön johtaja Katja Raita, erityisasiantuntija Tuula Mohamud ja lakimies Merja Santala olivat kutsuttuina asiantuntijoina läsnä kokouksessa tämän asian käsittelyssä.

Asiassa tehtiin seuraava palautusehdotus:

Palautusehdotus:

Jäsen Tuomas Tuure: Palautetaan lausunto uuteen valmisteluun siten että selvitetään kustannusvaikutus yli 65-vuotiaiden säilyttämisestä vammaispalvelulain ja kehitysvammalain mukaisten palvelujen piirissä sillä edellytyksellä että he ovat olleet kyseisten palvelujen piirissä 65 vuotta täyttäessään. Lautakunta evästää selvittämään yhdenvertaisuuslainsäädännön mahdollisia ongelmia aloitteeseen liittyen.

Kannattaja: jäsen Antti Vainionpää

Asia päätettiin palauttaa valmisteltavaksi seuraavan äänestyksen tuloksena:

1 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Palautusehdotus (jäsen Tuomas Tuure)

Jaa-äännet: 1

Sanna-Mari Oranen

Ei-äännet: 7

Heidi Ahola, Leo Bergman, Cecilia Ehrnrooth, Kati Juva, Sakari Männikkö, Tuomas Tuure, Antti Vainionpää

Tyhjä: 4

Mukhtar Abib, Sami Heistaro, Matias Pajula, Karita Toijonen

12.03.2019

Asia/4

Poissa: 1
Meri Haahtela

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi jäsen Tuomas Tuuren palautusehdotuksen äänin 7 - 1 (tyhjää 4, poissa 1).

Esittelijä

vs. sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Leena Turpeinen

Lisätiedot

Katja Raita, vammaistyön johtaja, puhelin: 310 43149
katja.raita(a)hel.fi
Tuula Mohamud, erityisasiantuntija, puhelin: 310 20669
tuula.mohamud(a)hel.fi
Merja Santala, lakimies, puhelin: 310 43697
merja.santala(a)hel.fi

Liitteet

1 Vepsä Sinikka Aloite Kvsto 07112018 2

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Sosiaali- ja terveyslautakunta antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon valtuutettu Sinikka Vepsän ym. valtuustoaloitteesta helsinkiläisten 65 vuotta täyttävien vammaisten henkilöiden palvelujen säilyttämiseksi vammaispalveluiden piirissä:

"Yhdistyneiden kansakuntien vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen eli vammaisoikeussopimuksen periaatteita ovat muun muassa vammaisten henkilöiden oikeus yhdenvertaisuuteen, osallisuuteen ja syrjimättömyyteen sekä tarpeellisiin palveluihin ja tukitoimiin.

Tavoitteena on, että julkiset palvelut suunnitellaan kaikille sopiviksi ja ympäristö esteettömäksi. Kun yleisten palvelujen apu ei riitä, järjestetään erityispalveluja kuten asumis-, apuväline- ja kuljetuspalveluja.

Kunnan järjestämismvastuulle kuuluvat vammaispalvelut pohjautuvat lainsäädäntöön. Vammaispalveluista säädetään sosiaalihuoltolaissa, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetussa laissa eli vammaispalvelulaissa sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa.

Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään silloin, kun vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai tukitoimia muun lain nojalla. Kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa tarkoitettulle henkilölle järjestetään kuitenkin hänen vammaisuutensa edellyttämiä palveluja ja tukitoimia ensisijaisesti vammaispalvelulain nojalla siltä osin kuin ne ovat hänen palvelutarpeeseensa nähden riittäviä ja sopivia sekä muutoinkin hänen etunsa mukaista.

Kummassakaan edellä mainitussa laissa ei ole varsinaisia ikärajoja palvelujen suhteen. Poikkeuksena on kuitenkin vammaispalvelulain säännös henkilökohtaisesta avusta, jonka mukaan henkilökohtainen apu ei ole tarkoitettu henkilölle, jonka toimintarajoitteet johtuvat pääasiassa ikääntymisestä.

Vammaispalvelulain 8 §:n mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle päivätoimintaa, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista.

Vammaispalvelulakia koskevassa hallituksen esityksessä todetaan päivätoiminnan olevan tavoitteellista toimintaa, jolla pyritään vahvistamaan niitä taitoja, joita kaikkein vaikeimmin vammaiset henkilöt tarvitsevat selviytyäkseen mahdollisimman omatoimisesti arkielämän toiminnoista. Päivätoiminnan avulla olisi myös edistettävä sosiaalista vuorovaikutusta.

Vammaispalvelulain nojalla järjestettävä päivätoiminta on tarkoitettu kaikkein vaikeimmin vammaisille henkilöille, joilla ei vammansa vuoksi ole mahdollisuutta osallistua työelämään, opiskeluun tai työtoimintaan.

Vammaispalvelulain mukaista päivätoimintaa järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään vammaispalvelulain 8 b §:n 2 momentin mukaan työkyvyttöntä henkilöä, jolla vamman tai sairauden aiheuttaman erittäin vaikean toimintarajoitteen vuoksi ei ole edellytyksiä osallistua sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 e §:ssä tarkoitettuun työtoimintaan ja jonka toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin. Tällaisella työkyvyttömällä henkilöllä on vammaispalvelulain mukaan subjektiivinen oikeus päivätoimintaan. Vammansa takia töihin kykenemätön henkilö saa siten työtä korvaavaa päivätoimintaa maksuttomasti.

Työkyvyttömyyden perusteella ennen vuotta 1965 syntyneelle henkilölle maksetaan työkyvyttömyyseläkettä 65 ikävuoteen asti kansaneläkelain 10 §:n mukaan. Kun työkyvyttömyyseläkettä saava henkilö täyttää 65 vuotta, muuttaa Kela hänelle kansaneläkelain 12 §:n mukaan mak-

samansa työkyvyttömyyseläkkeen vanhuuseläkkeeksi ilman erillistä hakemusta.

Edellä mainitusta syytä myös vammaisen asiakkaan tilanne muuttuu, kun hän saavuttaa vanhuseläkeiän. Tällöin hänellä ei enää ole subjektiivista oikeutta saada työtä korvaavaa vammaispalvelulain mukaista maksutonta päivätoimintaa, vaan hän asettuu samaan asemaan kuin muut vanhuuseläkkeellä olevat. Tällöin päivätoiminnan järjestämisen perusteet muuttuvat, kun sitä ei enää järjestetä korvaamaan sitä, että henkilöllä ei vammansa vuoksi ole mahdollisuutta osallistua työelämään, opiskeluun tai työtoimintaan. Ikääntyneiden päivätoiminta on harkinnanvaraista.

Koska subjektiivista oikeutta vammaispalvelulain mukaiseen päivätoimintaan ei ole enää sen jälkeen, kun vammaisen henkilö saavuttaa vanhuuseläkeiän, Helsingin sosiaali- ja terveystoimi arvioi vammaispalvelulain mukaista päivätoimintaa saavan asiakkaan tilanteen uudelleen sen vuoden lopulla, jolloin asiakas täyttää 65 vuotta. Samalla selvitetään, täytyvätkö asiakkaan kohdalla iäkkäiden henkilöiden päivätoiminnan kriteerit ja onko hänellä tarvetta päivätoimintaan.

Kunnan on huomioitava vanhustalvelulain (ikäntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista annetun lain) asettamat velvollisuudet selvittäessään iäkkäiden kunta-laisten palveluntarvetta. Vanhustalvelulaki velvoittaa kunnan järjestämään iäkkäälle henkilölle laadukkaita sosiaali- ja terveystalveluja, jotka ovat hänen tarpeisiinsa nähden oikea-aikaisia ja riittäviä.

Sairaala-, kuntoutus- ja hoivatalvelut (SKH) järjestää yli 65-vuotiaille vammaisille henkilöille heidän tarpeisiinsa vastaavaa päivätoimintaa. Valtaosa ikääntyneiden päivätoiminnan asiakkaista on eriasteista muis-tisairautta sairastavia ja sellaisenaan ikääntyneiden päivätoiminnan sisältö ei vastaa vammaisen ikääntyneen tarpeita. Koska ikääntyneitä vammaisia päivätoiminta-asiakkaita on vähän, on ollut tarkoituksenmukaista ostaa heidän tarpeitaan vastaavaa päivätoimintaa myös vammaisten päivätoimintayksiköistä talvelutarpeiden perusteella. Asiakkaat maksavat talvelusta samoilla kriteereillä kuin ikääntyneet päivätoiminnan asiakkaat. Kaupungin oman päivätoiminnan sisällön kehittäminen on tarpeen, jotta päivätoiminta voi vastata paremmin erilaisten asiakkaiden tarpeisiin.

Vanhustalvelulaissa ikääntyneellä väestöllä tarkoitetaan vanhuuseläkeikäistä väestöä ja iäkkäällä henkilöllä henkilöä, jonka fyysinen, kognitiivinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt korkeaan iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi taikka korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen johdosta.

12.03.2019

lökkään henkilön käsitettä ei ole mahdollista määritellä ilman numeerista ikärajaa niin yksiselitteisesti, että tulkintaongelmilta vältyttäisiin. Hallituksen esityksessä vanhuspalvelulain todetaankin, että tulkinnassa on perusteltua suosia asiakasmyönteistä linjaa eikä rajanveto saa johtaa siihen, että asiakas jäisi perusteettomasti lain soveltamisen ulkopuolelle. Esimerkiksi jos on tulkinnanvaraista, ovatko henkilön alentuneen toimintakyvyn syynä korkeasta iästä johtuvat vai muut tekijät, hänen palveluntarpeensa selvittäminen on perusteltua käynnistää vanhuspalvelulain mukaisesti.

Helsingin sosiaali- ja terveystoimialan sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelujen (SKH) järjestämä iäkkäiden henkilöiden päivätoiminta on sosiaalihuoltolain mukaista ennaltaehkäisevää ja kuntouttamista tukevaa toimintaa, jolla edistetään kotona asuvien 65 vuotta täyttäneiden ja alle 65-vuotiaiden muistisairaiden helsinkiläisten toimintakykyä, henkistä vireyttä ja sosiaalisia suhteita.

Kaikille SKH:n päivätoimintaa hakeneille uusille asiakkaille tehdään yksilöllinen palvelutarpeen arviointiin perustuva päätös. Jos päätös on asiakkaalle myönteinen, se on voimassa enintään 12 kuukautta, mutta kuukautta ennen määräaikaisuuden loppua asiakkaan palvelutarve arvioidaan uudelleen.

Palvelusuunnitelmaa tehtäessä arvioidaan, voidaanko henkilön toimintakyky parhaiten tukea vammais- tai kehitysvammalain nojalla järjestettävällä päivätoiminnalla, ikääntyneille suunnatulla päivätoiminnalla vai jollakin muulla viriketoiminnalla tai palvelulla. Koska vammaisella asiakkaalla ei enää 65 vuotta täytettyään ole subjektiivista oikeutta päivätoimintaan, peritään päivätoiminnasta sosiaali- ja terveyslautakunnan määräämä maksu samalla tavalla kuin muiltakin vanhuuseläkeiässä olevilta. Vammaispalvelulain mukainen päivätoiminta, johon asiakkaalla on subjektiivinen oikeus alle 65-vuotiaana, on maksutonta. Kyseisen lain nojalla annetusta päivätoiminnasta asiakkaat maksavat aterioista ja kuljetuksista vain, mikäli käyttävät niitä. Ikääntyneiden päivätoiminnasta peritään sosiaali- ja terveyslautakunnan 1.3.2016 tekemän päätöksen mukainen omavastuuosuus, johon sisältyy toiminta sekä ilman erityisjärjestelyjä tapahtuva kuljetus. Tästä syytä päivätoiminnasta perittävä maksu muuttuu vammaisen henkilön saavutettua vanhuuseläkeiän.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 8 §:n 2 momentti velvoittaa käsittelemään ja ratkaisemaan asiakasta koskevan asian siten, että ensisijaisesti otetaan huomioon asiakkaan etu. Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala huomioi edellä kerrotusti vammaisen asiakkaan edun arvioidessaan 65 vuotta täyttävien vammaisten palveluntarvetta.

Asiakasmäärät ja kustannukset

Työ- ja päivätoiminnan palveluja järjestetään vammaispalvelu- tai kehitysvammalain nojalla. Päivätoimintaa järjestetään myös sosiaalihuoltolain nojalla pääosin ikäihmisille.

Helsingiläisiä asiakkaita on kaupungin omissa vammaispalvelulain mukaan järjestetyssä päivätoimintapalvelussa 24 ja ostopalveluissa 164 henkilöä.

Kehitysvammalain mukaisesti järjestettävän päivätoiminnan piirissä helsingiläisiä on kaupungin omissa palveluissa 543 ja ostopalveluissa 529 henkilöä.

Sosiaalihuoltolain mukaisessa päivätoimintapalveluissa asiakkaista 1 774 on kaupungin omissa palveluissa ja ostopalveluissa 457 henkilöä. Palveluseteliasiakkaiden määrä on 400 henkilöä.

Kaiken kaikkiaan vammaisia henkilöitä on päivätoimintapalvelujen piirissä noin 1224 henkilöä. Päivätoiminnan kokonaiskustannukset vammaispalveluiden osalta ovat noin 23,3 miljoonaa euroa. Kun päivätoimintaa järjestetään kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaisena palveluna, tulee kunnan järjestää myös siihen liittyvät kuljetukset, joiden kustannukset vuonna 2018 olivat noin 3,9 miljoonaa euroa.

Kaikkiaan sosiaalihuoltolain mukaisen päivätoiminnan piirissä on noin 2 615 henkilöä. Sosiaalihuoltolain mukaisen päivätoiminnan kokonaiskustannukset ovat noin 1,8 miljoonaa euroa, jossa on mukana kuljetuskustannukset 0,3 miljoonaa euroa. Sosiaalihuoltolain mukaisesta päivätoiminnasta saadut asiakasmaksutuotot olivat vuonna 2018 noin 166 000 euroa.

Vuonna 2018 vammaispalvelulain mukaisessa päivätoiminnassa oli kaiken kaikkiaan 13 yli 65-vuotiasta henkilöitä ja heistä seitsemälle palvelu oli myönnetty sosiaalihuoltolain mukaisena palveluna 65 vuotta täytettyään. Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaisessa päivätoiminnassa oli viime vuonna 22 henkilöä, jotka olivat täytäneet 65 vuotta.

Kuntalaisten yhdenvertainen kohtelu

Aloitteessa tuodaan esiin se, että vanhuspalvelujen sosiaalihuoltolain perusteella myöntämät palvelut ovat vammaisen henkilön kannalta taloudellisesti epäedullisempia kuin vammaispalvelut.

Jos yli 65-vuotiaille vaikeavammaisille myönnettäisiin päivätoiminta ilman, että heiltä perittäisiin asiakasmaksua, olisi asiakasmaksutuottojen

12.03.2019

alenema noin 5000 euroa. Kustannusvaikutuksia olennaisempaa on kuitenkin huomioida vammaisten ja ei-vammaisten kuntalaisten yhdenvertaisuus.

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Pykälän 2 momentti sisältää laaja-alaisen syrjintäkiellon. Kiellettyä on henkilön asettaminen muihin nähden eri asemaan ilman hyväksyttävää perustetta. Vastaavasti hallintolain mukaan hallinnossa on noudatettava yhdenvertaisuusperiaatetta, joka sisältää viranomaiseen kohdistuvan yleisen syrjintäkiellon eli kiellon asettaa ketään ilman hyväksyttävää perustetta eriarvoiseen asemaan esimerkiksi alkuperän, uskonnon, sukupuolen, iän, poliittisen tai yhteiskunnallisen näkemyksen, ammattiyhdistystoiminnan tai muun vastaavan syyn vuoksi. Periaate edellyttää myös päätöksenteon ja kohtelun johdonmukaisuutta.

Viranomaiselle on lainsäädännössä asetettu velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta. Yhdenvertaisuuslain 5 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhteisia.

Lain 8 §:ssä säädetään syrjinnän kiellosta ja 10 §:ssä välittömästä syrjinnästä. Syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisimmin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Lain 11 §:ssä säädetään erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteista. Säännöksen mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhteisia. Erilainen kohtelu on oikeutettua siinäkin tapauksessa, että kohtelun oikeuttamisperusteista ei ole säädetty, jos kohtelulla on perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhteisia.

Yhdenvertaisuuslaissa todetaan kuitenkin, että edellä mainittua säännöstä ei sovelleta silloin, kun kyse on julkisen vallan käytöstä ja julkisen hallintotehtävän hoidosta.

Vammaispalvelulain mukaan vammaisen henkilön subjektiivinen oikeus päivätoimintaan päättyy hänen täytettyään 65 vuotta. Jos vammaiselle taattaisiin oikeus maksuttomaan päivätoimintaan hänen täytettyään 65 vuotta, menettely näyttää yhdenvertaisuuslain kannalta ongelmalliselta ja ei-vammaisia 65 vuotta täyttäneitä ja alle 65-vuotiaita työtoiminnan asiakkaita syrjivältä.

12.03.2019

Asia/4

Päivätoiminnan muuttaminen asiakkaille maksuttomaksi poikkeaisi myös muiden kuntien käytännöistä eikä siksikään ole perusteltua yhdenvertaisuuden ja mahdollisten tulevien sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiskäytännön näkökulmasta.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Päivätoiminnan järjestäminen asiakkaan yksilölliset olosuhteet ja tarpeet huomioiden vaikuttaa positiivisesti asiakkaan terveyteen ja hyvinvointiin. Asiakkaan hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että vammaispuolustajan subjektiivisen päivätoimintaoikeuden päätyttyä hänen tilanteensa arvioidaan uudelleen ja asiakkaalla on mahdollisuus halutessaan jatkaa ikääntyneiden päivätoiminnassa, jos hän täyttää sen kriteerit."

Esittelijän perustelut

Vammaistyön johtaja Katja Raita, erityisasiantuntija Tuula Mohamud ja lakimies Merja Santala ovat kutsuttuina asiantuntijoina läsnä kokouksessa tämän asian käsittelyssä.

Kaupunginkanslia on pyytänyt sosiaali- ja terveyslautakunnalta lausuntoa kaupunginhallitukselle valtuutettu Sinikka Vepsän ym. valtuustolausunnosta helsinkiläisten 65 vuotta täyttävien vammaisten henkilöiden palvelujen säilyttämiseksi vammaispuolustajien piirissä 26.3.2019 mennessä.

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Katja Raita, vammaistyön johtaja, puhelin: 310 43149
katja.raita(a)hel.fi
Tuula Mohamud, erityisasiantuntija, puhelin: 310 20669
tuula.mohamud(a)hel.fi
Merja Santala, lakimies, puhelin: 310 43697
merja.santala(a)hel.fi

Liitteet

1 Vepsä Sinikka Aloite Kvsto 07112018 2

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

12.03.2019

Asia/4

Sosiaali- ja terveyslautakunta 26.02.2019 § 31

HEL 2018-011679 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

26.02.2019 Pöydälle

Asiassa tehtiin sekä palautusehdotus että pöydällepanoehdotus.

Palautusehdotus:

Jäsen Tapio Bergholm: Lausunto palautetaan uudelleen valmisteluun. Lausunto tulisi valmistella niin, että se sisältäisi tilastotietoja ja arvioita, kuinka monesta ihmisestä on kyse ja millaiset olisivat aloitteen budjetti-vaikutukset.

Kannattaja: jäsen Sakari Männikkö

Pöydällepanoehdotus:

Jäsen Sami Heistaro: Pyydän asian pöydälle.

Kannattaja: jäsen Tuomas Tuure

Koska pöydällepanoehdotus esitettiin ennen kuin palautusehdotusta oli kannatettu, asia jätettiin pöydälle.

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Merja Santala, lakimies, puhelin: 310 43697
merja.santala(a)hel.fi